

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Mattila, N. & Kynkäänniemi, S.-M. 2024. Kiertotaloutta käytäntöön poroteurastuksessa. Poromies. 93 (3), 66-67.

KIERTOTALOUTTA KÄYTÄNTÖÖN POROTEURASTUKSESSA

Teksti Niina Mattila ja Sanna-Mari Kynkäänniemi. Kuvat Niina Mattila.

Vastuullisuus on yritystoiminnassa arkipäivää ja osa yritysten normaalia toimintaa.

Yritykset ovat vuosien ajan pyrkineet erottautumaan massasta vastuullisuuden ja tuotteidensa taustojen esiintuomisella. Kestävyys-teema on saavuttamassa myös porotaloutta, joka usein mielletään jo kestäväksi elinkeinoksi. Paliskuntatasolla erityisellä vastuullisuustyöllä ei ehkä koeta olevan vastaavaa hyötyä kuin muussa yritystoiminnassa, joskin poronlihanjalostajat mielellään tuovat esiin myös raaka-aineensa taustoja. Kestävät ruokaratkaisut ovat tärkeitä paitsi kuluttajille, myös ruokaketjun toimijoille, kuten jalostusyriksille, ravintoloille ja matkailutoimijoille. Kuluttajat haluavat tietää mitä syövät, ja ravintolat mielellään kertovat mistä raaka-aineet tulevat.

Vastuullisuus- ja kiertotaloustyöstä ei saada pelkästään imagohyötyä. Raaka-aineiden tarkemmalla hyödyntämisellä voidaan vaikuttaa myös taloudelliseen tulokseen. 'Toisen jäte on toisen raaka-aine' -ajatuksella jäte muuttuu myytäväksi raaka-aineeksi ja jalostusyriksen käsittelyn kautta myytäväksi tuotteiksi. Poronlihan ketjussa syntyy poronlihan lisäksi ra-

ka-aineita, joita voisi hyödyntää elintarvikejalosteissa ja muissa tuotteissa. Esimerkiksi saparoita, konttiluita ja verta on pienimuotoisesti jo hyödynnetty elintarvikejalostajille ja ravintoloille. Raaka-aineiden tarkempaan hyödyntämiseen kannattaa pyrkiä, sillä jokainen teurastamolle, paliskunnalle tai poronomistajille saatu ylimääräinen euro parantaa porotalouden kannattavuutta.

Lapin ammattikorkeakoulussa vuonna 2023 tehdyn selvityksen mukaan poroteurastamoilla on kiinnostusta sivuvirtojen hyödyntämiseen, mutta toiminnan käynnistämisen tueksi kaivataan tietoa sivutuotetoiminnan mahdollisuuksista ja vaatimuksista. Parhaillaan käynnistymässä oleva Sarvet ja saparot kierto - kiertotalous käytäntöön poroteurastuksessa -hanke tuottaa tietoa poronsivuvirtoihin liittyen. Hankkeen toimilla autetaan poroteurastamoiden verkostoitumista ja tiedonvaihtoa sekä tuetaan toiminnan tueksi poronsivuvirtojen hyödyntämiseen uutta tietoa ja työkaluja.

Ensimmäinen verkostoitumistilaisuus järjestettiin elokuun alussa Kuusamon poroteurastamolla, jonne osallistui vieraita Sallasta. Sallan poroteurasta-

molla otetaan monipuolisesti talteen poron sivutuotteita. Kuusamossa otetaan talteen taljat ja koipinahat. Keskustelua herättivät teurastamojen toiminta ja käytänteet sekä Sallan sivutuotteiden talteenoton toimintamallit, joita esitteli myös hankkeen projektipäällikkö Niina Mattila. Sivutuotteiden mahdollisuudet herättävät kiinnostusta Kuusamossa, mutta taustalla on huoli petorikkaan alueen teurastamäärien laskusta suhteessa investointien kannattavuuteen.

MINKÄLAINEN ON PORON HIILIJALANJÄLKI?

Yleisesti poro ja poronliha mielletään ekologisesti kestäväksi tuotteeksi. Pääosa poronlihasta saadaan vassoista, jotka elävät koko elämänsä luonnonlaitumilla. Niiden osalta hiilijalanjälkeä syntyy vasta kuljetuksissa ja teurastamolla. Poroteurastuksen hiilijalanjäljen merkittävimmät päästölähteet ovat sivutuotteiden hautaaminen sekä poroteurastamoiden energiankulutus. Päästölähdevaikutusta voitaisiin pienentää energiatehokkaammilla teurastamoratkaistuilla sekä sivuvirtojen hyödyntämisellä ja haudattavien sivutuotteiden uudella käsittelymenetelmillä.

Käristykseksi päätyvät vasat eivät kuitenkaan synny ilman siitosporojen

Poronverinäkkäri. Elintarvikekäytön lisäksi poronverta voidaan käyttää mm. väriaineena.

Hankkeen aloitustyöpaja Kuusamon teurastamolla. Poroteurastamotoimijoiden verkostoituminen ja tiedonvaihto on yksi Sarvet ja saparot kierto -hankkeen tavoitteista.

Porontaljan muokkausta poronaivoilla.

vaikutusta, niiden rehunkulutusta tai koneellisesti suoritettavia poronhoitotöitä. Suurimpia päästölähteitä poronhoidossa ovat polttoaineet ja lannoitteet, joita kuitenkin poronheinää tuottaessa käytetään huomattavasti maltillisemmin kuin maataloudessa. Teollinen poronrehu valmistetaan pääasiassa elintarvike tuotannon sivuvirroista, mikä lisää osaltaan kierto taloutta. Poro hyödyntää suuren osan vuodesta luonnonlaitumia, eikä se tarvitse lämmitettäviä tuotantorakennuksia suojakseen, joten siltä osin hiilivaikutuksen pitäisi olla pienempi kotieläintuotantoon verrattuna.

Viisi vuotta sitten poronlihan hiilijalanjälkeä verrattiin julkisuudessa naudanlihan hiilijalanjälkeen. Leh-

tiotsikot julistivat, että 'Poronlihan valitseminen lautaselle ei ole auto-maattisesti ekoteko – iso osa hiilijalanjäljestä on seurausta märehimisestä ja polttoaineen kulutuksesta' ja 'Poron hiilijalanjälki on vain vähän nautaa alhaisempi'. Luken erikoistutkija arveli tuolloin helmikuussa 2019, että 'Oletettavasti päästöt eivät jää ihan erityisen pieneksi'. Nämä tulokset perustuivat Luonnonvarakeskuksen tekemään laskelmaan, jossa oli verrattu poronkylmäsavurouheen hiilijalanjälkeä naudanlihapiiviin. Samassa yhteydessä kuitenkin todettiin, ettei poronlihan hiilijalanjäljestä ole toistaiseksi tehty kovin perusteellisia tutkimuksia, ja siksi uutisoitu asia on vain olettamusta. Otsikkotason kärjisty-

sillä voitiin kuitenkin vaikuttaa kuluttajien mielikuvaan porosta ja porotalouden kestävydestä.

Julkisuudessa kerrottavien asioiden taustalla tulisi olla faktatietoa. Poron tai poronlihan hiilivaikutuksen osalta on vaikea päästä yhteen todennukaiseen lukemaan. Poronhoitoalueella on 19 poroteurastamoja, 54 paliskuntaa ja tuhansia poronomistajia. Näiden poronhoito- ja käsittelytavat ovat erilaisia, samoin poronhoidon toimintaympäristöt. Sarvet ja saparot kierto -hankkeessa pyritään luomaan poronlihan hiilivaikutusten laskemiseen mallia, jota voidaan soveltaa erilaisiin toimintatapoihin ja -ympäristöihin sopivaksi.

Maaseuturahastosta rahoitettua hanketta toteutetaan Lapin ammattikorkeakoulun ja Koillismaan kehittämis-yhtiö Naturpoliksen yhteistyönä.

Niina Mattila toimii Lapin ammattikorkeakoulussa asiantuntijana sekä projektipäällikkönä Sarvet ja saparot kierto -hankkeessa. Sanna-Mari Kynkäänniemi toimii hanketyöntekijänä Naturpolikses-sa Pohjois-Pohjanmaan puolella.

LAPIN AMK

naturpolis

Maaseutu- ja eläintalouden tutkimuskeskus

Euroopan unionin osarahoittama